

На відзначення Міжнародного дня рідної мови в Національній бібліотеці України ім. В. І. Вернадського 24 лютого відбувся круглий стіл «Мова і культура», організований бібліотекою спільно з Українським мовно-інформаційним фондом НАН України.

У заході взяли участь: О. Онищенко, заступник голови Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академік НАН України; М. Стріха, заступник міністра освіти і науки України; В. Попик, генеральний директор Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, доктор історичних наук; керівники та провідні вчені наукових установ НАН України, викладачі та студенти вищих навчальних закладів, журналісти.

З вітальним словом до учасників круглого столу звернувся академік О. Онищенко. Наголошуючи на особливому значенні української мови для інтелектуального зростання нації на сучасному етапі, він, зокрема, підкреслив: «У нас чудова національна мова. Ми маємо вболівати за її чистоту, оберігати її, адже турбота про рідну мову – органічний прояв істинного патріотизму».

В. Попик зачитав привітання учасникам круглого столу від Б. Патона, президента НАН України, та Л. Гріневич, народного депутата України, голови Комітету Верховної Ради з питань науки і освіти.

М. Стріха зазначив, що українська мова завжди була маркером, який відрізняв нас від народів-сусідів. Утім, донедавна вона мало виконувала свої статутні функції. Нині ж в умовах демократичного піднесення ситуація з українською мовою змінюється. «Українська мова разом з мовами національних меншин, що проживають в нашій країні, стала мовою боротьби за свободу», – наголосив М. Стріха. Він також зауважив, що «... українська мова сьогодні домінує в сфері управління, освіти, культури, втім майже відсутня в бізнесі, шоу-бізнесі, телевізійному та радіопросторі...». На думку заступника міністра освіти і науки, вирішення потребують і такі проблеми, як: розвиток наукової української мови (у т. ч. термінології) та правопису, популяризація української мови в науково-популярній літературі тощо.

Сьогодні, в умовах остаточного утвердження самостійності держави, підкреслив у своєму виступі В. Попик, одним з першочергових завдань її інформаційної безпеки є «...розбудова українського віртуального інформаційного простору, зокрема україномовних електронних інформаційних ресурсів, які сьогодні набувають все більшого значення передусім як вагомий засіб протидії інформаційним впливам». У цьому контексті В. Попик розповів про роботу науковців НБУВ з формування фундаментальної електронної бібліотеки «Україніка», основою якої є повні бази бібліографії української книги, і висловив переконання в тому, що «представлення “Україніка” в Інтернеті матиме значний суспільний резонанс, оскільки веб-портал НБУВ

відвідують щодоби десятки тисяч користувачів, як українських, так і зарубіжних».

А. Загнідко, завідувач відділу інформатики Українського мовно-інформаційного фонду, член-кореспондент НАН України, у своєму виступі зупинився на проблемах технологічного статусу української мови, створення національної термінологічної системи, організації роботи з лінгвістичного забезпечення. Проаналізувавши основні результати розбудови української лінгвістичної системи в мережі Інтернет і розробку нової мережевої версії цифрової бібліотеки Українського мовно-інформаційного фонду, як складової Українського лінгвістичного корпусу, А. Загнідко підсумував: «Зараз склалися сприятливі умови для створення повної гами національних комп'ютерних засобів лінгвістичного забезпечення та інформаційних систем на рівні кращих світових зразків».

Питанням захисту української мови присвятила свій виступ Н. Клименко, професор кафедри елліністики Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, член-кореспондент НАН України. Мовознавець наголосила на тому, що нові умови життя країни потребують нових засобів захисту мови. «Сьогодні нам потрібні нові підручники, навчальні посібники, програми та ігри для дітей. Тільки так ми зможемо подолати проблему безпеки української мови», – зауважила Н. Клименко. Доповідач також торкнулася питань формування культурно-історичного вітчизняного інформаційного ресурсу та презентувала колективну монографію «Неперервна філологія: класичні, візантологічні та неоелліністичні студії в Україні ХХ століття», видання вибраних праць мовознавців Андрія Олександровича Білецького та Тетяни Миколаївни Чернишової.

Продовжуючи тему формування вітчизняного культурно-історичного інформаційного ресурсу, Є. Карпіловська, провідний співробітник відділу структурно-математичної лінгвістики Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, доктор філологічних наук, зауважила, що в працях, написаних українськими мовознавцями в різні часи, є багато актуальних ідей, концепцій і думок. Водночас потрібно більше дбати й про збереження спадщини науковців – наших сучасників. Позитивним прикладом, за словами Є. Карпіловської, у цьому контексті можна вважати видання Інституту української мови НАН України «Н. Ф. Клименко. Вибрані праці» (К., 2014), що містить праці видатного мовознавця з лексики, словотвору, фразеології, граматики, лінгвістики за 50 років її наукової діяльності.

О. Тараненко, заступник головного редактора журналу «Мовознавство», доктор філологічних наук, професор, виніс на обговорення проблему розвитку сучасної лексикографії. Зокрема він висловив думку про те, що «... за жанровим і тематичним охопленням українська лексикографія вийшла вперед у порівнянні з минулими роками, однак якість лексикографії

погіршилась». О. Тараненко пояснив таку ситуацію тим, що багато енциклопедій нині виходять друком у комерційних видавництвах, які в гонитві за прибутком не переймаються якістю змістового наповнення. Вирішення цієї проблеми доповідач вбачає в активній роботі науковців щодо укладання етимологічних, топонімічних і фразеологічних словників, а також у створенні зведеного словника українських народних говорів.

Під час круглого столу «Мова і культура» було також презентовано комплексний науковий доробок фахівців Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського на відзначення Року Тараса Шевченка.

Так, І. Войченко, науковий співробітник відділу національної бібліографії НБУВ, представила фундаментальне наукове видання «Тарас Григорович Шевченко: бібліографія видань творів, 1840–2014», яке містить бібліографічні відомості про видання творів Т. Шевченка мовою оригіналу та 66 мовами народів світу. Не менший інтерес для всіх, хто шанує національні цінності, мову, культуру та постать Тараса Шевченка представляє науково-бібліографічний показник «“Кобзар” Т. Г. Шевченка у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», укладений за результатами багаторічного дослідження унікальної колекції кобзаріани.

Із Меморіальною електронною колекцією «Т. Г. Шевченко» ознайомила учасників круглого столу К. Лобузін, завідувач відділу програмно-технологічного забезпечення НБУВ, доктор наук із соціальних комунікацій. Вона повідомила, що колекція об'єднує бібліографічні бази даних, біографічні матеріали, електронні виставки, присвячені життю і творчості Кобзаря, галереї музеїв, пам'ятників і меморіальних дощок, фото- і відеоматеріали, інтернет-ресурси, повні тексти книжок з фондів Інституту рукопису НБУВ, відділу стародруків і рідкісних видань, відділу зарубіжної україніки, відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ.

Т. Гранчак, завідувач відділу політологічного аналізу СІАЗ НБУВ, доктор наук із соціальних комунікацій, присвятила свій виступ меморіальному образу Тараса Шевченка як символу української ідентичності в умовах сучасної суспільно-політичної кризи в Україні. Проаналізувавши багато прикладів активного звернення «майданного» соціуму до образу поета та його творчості (цитування, читання творів поета учасниками Майдану, поява графіті із зображенням Кобзаря, поширення зображень Т. Шевченка в соціальних мережах тощо), Т. Гранчак дійшла висновку, що поряд з образами Шевченка-поета і Шевченка-ідеолога Майдану «... у діях учасників Майдану, в сукупності вчинків окремих особистостей, об'єднаних спільним прагненням до перемоги ідеалів національної свободи, вибудувався ще один образ Шевченка як уособлення українського народу».

Г. Юхимець, завідувач відділу образотворчих мистецтв Інституту книгознавства НБУВ, кандидат мистецтвознавства, презентував електронну

колекцію українського плаката ХХ–ХХІ ст. із фондів НБУВ. Він зазначив, що тематичний спектр плакатів, що увійшли до електронної колекції українського плаката, досить широкий. Це: міжнародний рух молоді, міжнародні відносини, внутрішня політика, кооперація, сільське господарство, тваринництво, фінанси, освіта, армія, піонерія, комсомолія, радянська жінка, здоров'я, свята, конституція та багато ін. Зосередивши увагу присутніх на різноманітних техніках і прийомах, які застосовувалися в різні часи для створення плакатів, Г. Юхимець між тим зауважив, що сьогодні спостерігаємо відродження мистецтва плаката як особливого історичного явища культурного й суспільного життя. Відтак, перегляд електронної колекції українського плаката на порталі НБУВ сприятиме ознайомленню з творчістю українських художників минулого і сьогодення.

Н. Марченко, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук, представила присутнім свою монографію «Володимир Рутківський: тексти долі», присвячену висвітленню основних етапів життя та світогляду видатного українського поета, прозаїка, дитячого письменника, лауреата Національної премії України імені Т. Шевченка. Вона зосередила увагу присутніх на необхідності вивчення і популяризації української дитячої книжки, її авторів. Адже саме таких досліджень у вітчизняному мовознавстві та літературознавстві бракує.

Учасники заходу мали змогу переглянути книжкову виставку «Словникові та енциклопедичні видання України з фондів НБУВ», експозицію словникових, енциклопедичних та монографічних видань Українського мовно-інформаційного фонду НАН України, ознайомитися з новими культурологічними виданнями Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (*Проблеми мови і культури обговорили за круглим столом у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського // Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/node/2007>). – 2015. – 27.02).*